

עבודה זרה נו

משה שווערד

1. שו"ע אורח חיים - סימן רב

(יא) ... ואם משך המים והבדלים מהצמוקים, הוה ליה יין ומברך עליו בפה"ג וברכה אחת מעין שלש, והוא שיהיו צמוקים שיהיה בהם לחלוחית שאם ידרוך אותם יצא מהן דבשן, אבל אם כשיעצרו אותם לא יצא מהם שום לחלוחית דבש, לא:

2. ביאור הגר"א אורח חיים סימן רב

ואם כו'. דאז נקרא יין לענין יי"ג כמ"ש בע"ז נ"ה ועי"ד סי' קכ"ג סי' ז' ועמ"א:

3. ש"ך יורה דעה סימן קכג: כג

ה"ז כיון כו' - ונ"ל ראייה לזה ממ"ש הרא"ש פ"ק דכתובו' בשם רבינו נסים והטור א"ע סימן ס"ב דבמקום שאין יין מצוי בשעת אירוסין יקה הצמוקים וישרה אותם במים ויסחוט אותם ויברך עליו בפה"ג עכ"ל וכ"כ ב"י בא"ח סימן ר"ב דאם נמשכו המים מהצמוקים ה"ל יין ומברך עליו בפה"ג וכ"כ בש"ע שם סי"א ולכ"ע כל היכא דמברך בפה"ג יש בו משום מגע עובד כוכבים כדמוכח באשיר"י פרק המוכר פירות ושאר פוסקים:

4. שערים מצויינים בהלכה

דף נו. ואין בוצרין עם ישראל שעושה פירותיו בטומאה. פרש"י משום גרום טומאה הוא, ואע"ג דס"ל השתא מותר לגרום טומאה לחולין כדקתני סיפא, ה"מ דעכו"ם אבל דישראל טבולים הם לתרומה, ואסור לגרום טומאה לתרומה כו'. ועי' ברמב"ם (תרומות פ"ב ה"י) שכתב, ישראל שעושה פירותיו בטומאה כו', מוליכין עמו חבית לגת ומביאין מן הגת. הרי דס"ל דבישראל נמי אסור לגרום טומאה לתרומה. כתב הרמב"ם (בכורים פ"ז ה"ב) ומותר לגרום טומאה לחולין שבא"י, לפיכך שתי עיסות אחת טמאה ואחת טהורה כו'. וע"ע ברמב"ם (טומאת אוכלין פט"ז ה"ט) שכתב, כשם שמותר לאכול חולין טמאין ולשתותן, כך מותר לגרום טומאה לחולין שבא"י, ויש לו לטמא את החולין המתוקנין לכתחילה. ומפרש הכס"מ (טומ"א שם) הא דאמרינן דדוקא לגרום מותר אבל לטמא אותם להדיא לא, הנ"מ כשאננם מתוקנים עדיין ומשום תרומה שבהם, אבל אם הם מתוקנים להדיא נמי מותר לטמאם, וכתב דצ"ע דבמס' נדה (ו): אמרינן איפכא כו' [וע"ע בכסף משנה בהל' בכורים שם]. ועי' בתוס' יו"ט במס' שביעית (פ"ה מ"ט ד"ה אבל) שהאריך לפרש דברי הרמב"ם. ועי' ברוב"ז (בכורים פ"ח ה"י) שהקשה עמש"כ הרמב"ם (שם) עיסה שנולד בה ספק טומאה קודם שיתגלגל יעשנה בטומאה, לפי

שמותר לטמא חולין שבא"י ותשרוף חלתה, הא הרמב"ם ס"ל דרק לגרום מותר [ובפרט לפי הכס"מ הנ"ל הא כאן לא הוי מתוקנים], ומפרש דספק טומאה שאני, דמותר לטמאה בידיים, אבל ודאי טהור אסור לטמאה בידיים, ומותר לגרום להם טומאה. וסברא זו כתבו התוס' כאן (ד"ה שמותר) דשאני חלה שכבר נולד להם ספק טומאה, וא"א עוד להיות טהור לגמרי, אבל כאן יש לו ליזהר שלא לטמאותה לכתחילה.

ועי' בשו"ת התשב"ץ (ח"א סי' יד) דמצינו בש"ס שמותר למכור ולתת לעכו"ם פירות ושאר דברים ולא חששו לאיסור טומאה, ובין ביין ושאר דברים ליכא איסורא, ולא מפני הטעם שאנו היום כלנו טמאי מתים, דלפ"ז אין היתר אלא בדברים שהם כבר טמאים, ואין איסור בדבר אלא במקום שיש תקרובת ע"ז משום לפני עור כדאיתא לעיל (יג): כו', ובגמ' כאן אמרינן דמותר לגרום טומאה לחולין שבא"י כו'.

5. תוספות מסכת עבודה זרה דף נו עמוד א

שמותר לגרום טומאה לחולין שבא"י - פרש"י ואפילו הכי אין בוצרין עם ישראל דה"מ שמותר לגרום טומאה בשל עובד כוכבים אבל בשל ישראל טבולים הם לתרומה ואסור לגרום טומאה לתרומה דכתיב ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר וקשיא מההיא דמייתי בפ"ק דנדה (דף ו: ושם ד"ה נולד) תנן התם נולד לה ספק טומאה עד שלא גלגלה תעשה בטומאה משגלגלה תעשה בטהרה כו' וקסבר חולין הטבולין לחלה כחלה דמו אלמא אמרינן דקודם גלגול שלא חלה עליה עדיין חיוב חלה אמרינן דתעשה בטומאה והכא נמי אינם ראויים לתרומה עד שיעשו יין ולמה לא יעשו בטומאה כיון שמותר לגרום טומאה ויש שדוחזין לומר דשאני התם דכל זמן שהוא קמח אין כאן חיוב חלה כלל אבל תרומה ראויה משעה שהיא בענבים מידי דהוה אמצער שהקדימו בשבליים אכן דבר תימה הוא להחשיבה טבול לתרומה קודם מירוח ועוד הקשה רבינו יהודה דבהדיא תניא בתוספתא דחלה (פ"א ע"ש) בתר הך דנולד ספק טומאה כו' וכן פירות שנולד להם ספק טומאה עד שלא נגמרה מלאכתן יעשו בטומאה משנגמרה מלאכתן יעשו בטהרה ותרומתן תלויה באיזה ספק אמרו בדבר הספק לתרומה אלמא אפילו בפירות נמי אמרינן הכי אכן יש לתרץ דשאני התם שכבר נולד להם ספק טומאה וא"א עוד להיות טהור לגמרי אבל כאן יש לו ליתור שלא לטמאותה לכתחלה מיהו קשיא מההוא דפרק הניזקין (גיטין דף סא. ושם ד"ה רישא) דקאמר רישא בטומאת חולין פירוש שמותר לסייע קודם שתטיל למים לפי שאין שם אלא טומאת חולין ואף על פי שיבא להפריש לבסוף חלה בטומאה ומ"ש מהאי דהכא ואור"ת דבגיטין ליכא אלא חשדא בעלמא שחשודה לעשות פירותיה בטומאה אבל כאן זודאי עושה פירותיו בטומאה אסור לסייע לו אפי' מתחלה וקשה לפי זה דמתני' קתני לא לשין ולא עורכין משמע הא ברירה וטחינה שריא ובפ' הניזקין (שם דף סא.) תנן בוררת וטוחנת גבי אשת עם הארץ ופר"ת התם דוקא דאין כאן חשד בעלמא שחשודה לעשות בטומאה אבל אם עושה בודאי בטומאה לא שרינן והא הכא דעושה בודאי בטומאה ומשמע דברירה וטחינה שרי ואומר ר"ת דהכא מיירי בפירות שלא הוכשרו ולכך שרינא בה ברירה וטחינה אף בעושה בודאי בטומאה וההיא דגיטין מיירי בפירות שהוכשרו כבר ולכך ודאי אם עושה בודאי בטומאה אסור אף לברור ולטחון מיהו בירושלמי תני עלה דמתני' לא בוררין ולא טוחנין עמו ופריך מההיא דגיטין דקתני בוררת וטוחנת ומשני כאן בלותרת כאן בשאינו לותרת פי' הכא מיירי שהוכשרו וההיא דגיטין בלא הוכשרו ואינו יורד לחלק כלל בין השוד לעושה בודאי ולדברי ר"ת נוכל לומר לא לשין ולא טוחנין כדברי הירושלמי ומיירי בין הכא בין התם בהוכשרו וטעמא דהכא משום דעושה בודאי בטומאה הוא ולכך לא בוררין ורבי יהודה מצא פי' אחד בפ' רבינו שלמה כתב ידו אבל לא בוצרים עם ישראל כו' ואע"ג דסבירא לן השתא דמותר לגרום טומאה לחולין כדקתני סיפא ה"מ דעובד כוכבים או ישראל חבר שלא יאכלם רק בימי טומאתו אבל בישראל רשע עובר עבירה הוא שסופו לשתותו טמא ודריכתה לכך עומדת הלכך אסור לסייעו ע"כ לשוננו.

6. תוספות מסכת עבודה זרה דף נו עמוד א

ואע"פ שקפה קולט מן הגת העליונה - פי' אבל מן התחתונה כלומר מן הבור אסור לשתות אף עראי שהרי הוקבע למעשר תימה האי גת היכא קאי אי בשדה הוא כדרך כל גתות שלהם שהיו בשדה כדמוכח בפרק המוכר את הבית (ב"ב דף עא.) דתנן מכר את השדה לא מכר את הגת וגבי בית לא תני ליה וא"כ דבגת שבשדה מיירי לישתרי אפילו מן התחתונה שהרי לא ראה פני הבית ואמרינן (ב"מ דף פז:.) אין הטבל מתחייב עד שיראה פני הבית וכ"ת דמיירי הכא בגת העומד בבית והכניס שם הענבים א"כ איך יוקבע שוב למעשר כדאמר גבי תבואה שהכניסה במוץ שלה [1] וי"ל דלעולם אימא לך דמיירי בגת שבשדה וה"ק קולט מן הגת ויכניסנו לבית וישתה שכל זמן שלא ירד לבור לא נגמרה מלאכתן ואין ראיית פני הבית מתחייב במעשר אלא בדבר שנגמרה מלאכתו אבל ודאי לא יקח מן הבור ויכניסנו לבית וישתה [2] ואיבעית אימא לעולם מיירי בגת שבבית ולא דמי לתבואה שאין דרכה להכניסה לבית במוץ הלכך כי הכניסה במוץ תו לא מיקבע למעשר אבל יין שדרכו להכניסו בענבים ושם נעשה גרנו ודאי בעשיית גורן שלו נקבע וראיה מקישואין ודילועין דאמרינן פ' הפועלים (שם דף פח: ושם ד"ה לא) דמשיפקסו בבית הוי גמר מלאכתן למעשר ואע"פ שהכניסה בפקס שלהם.

7. ספר עבודה ברורה

דלא שאני ליה. משמע מכאן דרבא לא ס"ל דשאני יין נסך דאחמירו בה רבנן. קשה, דבהדיא קאמר רבא לקמן (דף סב:), דחומרא דין נסך שאני. ותירץ השערים מצויינים בהלכה, דרק לגבי ענין זה - מתי נחשב גמר המלאכה של יין - אמר רבא דלא אחמירו ביין נסך, אבל ודאי לגבי שאר דינים, ביין שכבר נגמרה מלאכתו, החמירו החכמים יותר מבשאר איסורים.

8. חדושי הרשב"א על מסכת עבודה זרה דף נו/ב

וקשיא לי דהא רב הונא הוא דאמר לעיל (נה, ב) דמכיון שהתחיל לימשך הוי יין נסך אף מה שנשאר בגת, ואצטריך לאוקומי [הא] דאמרינן דמה שנשאר בגת מותר כמשנה ראשונה, וא"כ אפי' בלא חזרת גרגותני אם נגע בו גוי תורת יין עליו יש לגזור אפי' על עצמו. ואיפשר דרב הונא [קאמר] אפי' למשנה ראשונה, דלדידה אפי' בנגיעה אסור דיין גמור חשבינן ליה בהמשכת מקצתו, אלא הא קמ"ל דאפי' למשנה ראשונה דסבירא להו דאין על עצמו תורת יין לגזור עליו במגע גוי אפי' הכי בתערובת מיהא אסור:

9. חדושי הר"ן על עבודה זרה דף נו ע/ב

א"ר הונא לא שנו אלא שלא החזיר גרגותני לגת אבל [החזיר] גרגותני לגת אסור. וא"ת למסקנא דאוקימנא הא דרב הונא כגון שפחסתו בורו מאי קמ"ל ר"ה, תירץ הראב"ד ז"ל דקמ"ל דאע"ג דיין שבגת אינו נקרא יין ליאסר משום מגע גוי וכדתנן והשאר מותר אפי' מיתסר בתערובת איסור משהו זיין מיהא הוי, ומיהו חדושיה דרב הונא אליבא דתנא דמתניתין דס"ל דאע"פ שהתחיל לימשך יין שבגת אינו נעשה יין נסך, אבל לרב הונא אליבא דנפשיה לא אשמעינן מידי דכיון דאיהו ס"ל דמכיון שהתחיל לימשך אפילו יין שבגת נעשה יין נסך כל שכן שהוא נאסר על ידי תערובת, אלא דנפ"מ לדידן אליבא דמשנה אחרונה דבגת פקוקה ומליאה שלא נמשך בגת כלל אע"פ שאין עליו תורת יין ליאסר במגע גוי מכל מקום בתערובת יין של איסור הוא נאסר:

10. ספר עבודה ברורה

ש"כ נצוק חיבור. פי, היין שלמעלה שהוא בתוך הגרגותני מתחבר עם היין שבבור כשיוורד לתוכו על ידי שמקלח מלמעלה למטה, ונוגע היין שלמעלה עם היין שלמטה על ידי הקילוח המחברם, וזה קרוי נצוק. וע' בתוד"ה גרגותני, שהקשו דלפי זה למה לא נאסר גם היין שבגת מטעם נצוק שהרי יורד מסתמא בלי הפסק מהגת לבור דרך הגרגותני. וע' בדברינו לקמן (דף עב: ד"ה כי כייליתו).

11. תוספות מסכת עבודה זרה דף נו עמוד ב

אבל אם החזיר גרגותני לגת אסור - פירוש אף מה שבגת מפני טיפות יין שבגרגותני המתערב בגת וא"ת והלא מסתמא יש בגת יותר מששים מטיפות יין הגרגותני ואמרינן לקמן בפ"ב (דף סו.) חמרא חדתא בעינבי רבא אמר בנותן טעם וקיימא לן כרבא לגבי אביי וכי תימא כיון דבגת נמי איכא יין עם הענבים וה"ל מין במינו דבמשהו ולא בטיל אכתי תיקשי לימא סלק מינו דהיינו יין כמי שאינו ושאינו מינו דהיינו הענבים שבגת רבה עליו ומבטלו כדס"ל נמי לרבא בפרק גיד הנשה (חולין דף ק:) גבי חתיכות של דג טמא וי"ל דס"ל כאביי דאמר חמרא חדתא בעינבי במשהו ולית ליה נמי סלק את מינו כמי שאינו עוד י"ל דמירי הכא כגון שיש הרבה יין ביחד בגת והוה ליה מין במינו במשהו ואפי' לרבא אסור והשתא צ"ע דלפי' ראשון דאמרינן דאית ליה כאביי אין לפסוק כוותיה וכשאנו מחזירין בשוגג גרגותני לגת יש לבטל יין הגרגותני בעינבי דגת דאנו סבירא לן דבתר שמא אזלינן וא"ת לפר"ת דמפרש לקמן בפ"ב (דף עג. בד"ה יין) סתם יין נסך בששים כשאר איסורין שבתורה אם לא נודע שנתנסך לעבודת כוכבים א"כ למה יאסור החזרת גרגותני דמסתמא יש ששים בחרצני הגת ממה שבגרגותני ואפילו אם יסבור כאביי יהא מותר וי"ל דרב הונא כרב רביה ס"ל דאמר בפ' גיד הנשה (חולין דף ק.) דס"ל כרבי יהודה ואומר מין במינו במשהו בכל איסורין שבתורה.

12. תוספות מסכת עבודה זרה דף נו עמוד ב

גרגותני גופה במאי מיתסרא בנצוק ש"מ נצוק חיבור - וא"ת א"כ מה שבגת היה לנו לאסור מטעם נצוק וי"ל דשאני הכא דהוי נצוק בר נצוק דמגת לגרגותני הוי נצוק אחד ומגרגותני לבור נצוק שני ומכאן פסקו הריב"ן והרשב"ם ור"ת בשם רש"י דאפי' למ"ד דנצוק חיבור מ"מ נצוק בר נצוק כי הכא אינו חיבור וא"ת והא אין כאן רק נצוק אחד דכיון שהגרגותני עשוי נקבים נקבים א"כ נופל בודאי מן הגת לבור וי"ל דכיון דנקבי הגרגותני אינם עשויים ביושר אלא מן הצדדין א"כ לאו חד נצוק הוא ומעשה בא לפני רש"י בעובד כוכבים ששפך יין מן הקנקן לכוס שאז נאסר היין שבכוס משום דמאי דנפיק לבראי גזרו ביה רבנן כדלקמן בפ"ב (דף עב:) והיין שבקנקן נאסר נמי מטעם נצוק ואח"כ משך ישראל יין מן החבית לקנקן (ונתנו ליין שבחבית) והתירו רש"י ונותן טעם משום שהיין שבקנקן אינו נאסר אלא מטעם נצוק וא"כ הוי היין שבחבית נצוק בר נצוק והר"י בר"מ היה דוחה ראייה זו כי לעולם אימא לך נצוק בר נצוק חיבור והא דלא אסרינן הכא יין שבגת משום נצוק היינו טעמא דמה שבגת אינו נקרא עדיין יין ואינו נחשב אלא כמיא בעלמא תדע דהא אינו נאסר במגע עובד כוכבים ...

ההוא ינוקא דתנא עבודת כוכבים בשית שני.
 ז"ל (חתם סופר) בימי חורפי אמרתי הא דדקדק
 הש"ס דתני "עבודת כוכבים בשית שני", משום דמאי
 דכתבו חוסי' (לקמן נז. סוף ד"ה תינוק בן יומי). דגזרינן
 קטן אטו גדול, הוא דוחק, אך כיון דאיכא ינוקא חריף
 טובא דתנא עבודת כוכבים בשית שני, הכי נמי איכא
 ינוקא דידוע בטיב עבודת כוכבים, וינוקא בינוקא מיחלף
 ואיכא לאסור אפילו תינוק בן יומי, ותינוק בן יומי עם
 מגע שלא בכונה כעין חדא גזירה היא, על כן שאלו
 להאי ינוקא. וע' גיטין (דף פט:): קטן נראה כגדול, וע"ש
 בהרא"ש (סוף סימן י"א בשם רבינו חננאל), עכ"ל.
 ובסדר יעקב כתב דאולי כוונת הגמ' להשמיענו
 דקי"ל כשיטת רבי במסכת אבות (ד"ט), שסובר יש קנקן
 חדש מלא ישן, ודלא כרבי יוסי ברבי יהודה איש כפר
 הלבלי שאמר שהלומד מן הקטנים שהוא כאוכל ענבים
 קהות, עכ"ל. אולם ע' בדברינו בסמוך, דלדעת הרשב"א
 לא שאלוהו לשם הוראה אלא כדי לבדוק אותו אם יודע
 ההלכה.

14. הר"ן על הרי"ף מסכת עבודה זרה דף כה עמוד ב

הכא נמי שפחסתו בורו. כלומר שנתמלא הבור עד שיגיע היין בשפת הבור וטופח בשולי הגרונתני ואיכא למידק כיון
 דבפחסתו בורו מיירי מאי קמ"ל רב הונא תירץ הראב"ד ז"ל דקא משמע לן דאע"ג דיין שבגת אינו נקרא יין ליאסר משום
 מגע עובד כוכבים כדתנן והשאר מותר אפ"ה מיתסר בתערובת איסור משהו דיין מיהא הוי ומיהו חדושיה דרב הונא אליכא
 דתנא דמתניתין דסבירא ליה דאע"פ שהתחיל למשוך יין שבגת אינו נעשה יין נסך אבל לרב הונא אליכא דנפשיה לא
 אשמעינן מידי דכיון דאיהו ס"ל דמכיון שהתחיל למשוך אפילו יין שבגת נעשה יין נסך כל שכן שנאסר על ידי תערובת אלא
 דנפקא מינה לדידן אליכא דמשנה אחרונה דבגת פקוקה ומלאה שלא נמשך בגת כלל אע"פ שאין עליו תורת יין ליאסר במגע
 עובד כוכבים מ"מ בתערובת יין של איסור הוא נאסר...

15. שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ב סימן ח

בענין קטן המקיים מצות אם יש לו שכר כמצוה ועושה או כאינו מצווה.

ובענין קטן שיש לו שכר כשמקיים מצות אם הוא רק כאינו מצוה ועושה או גם כמצוה ועושה כדכתבתי בסימן ו' הוא **תלוי**
בשני הטעמים שכתבתי. דבסימן ג' כתבתי שאף שודאי קטן איתיה בכלל קבלת התורה וממילא הווי האיסורין בשם
 איסורין והמצות בשם מצות גם לדידיה, ואף שלא נתחייב בהמצות ולא נאסר בהאיסורין הוא כעין חמץ בפסח ואיסור
 מלאכה דשבת ויו"ט וכדומה שאף שלמעשה הוא שייך רק בזמן האיסור ומ"מ ודאי נחשבו ישראל חייבים ואסורים בהם גם
 בכל השנה בעצם הדברים שבכל השנה הם מצוים ליאסר בחמץ כשיבא הפסח ובמלאכה כשיבוא ימי השבת וי"ט, וכן הוא
 הקטן בקטנותו מצוה ליאסר בהאיסורין ולהתחייב בהמצות לכשיגדל. שלכן בקטנותו שעכ"פ פטור ועושה הוא רק כאינו
 מצוה ועושה אף שהוא מעשה מצוה מאחר דגדולים אסורין וחייבין ול"ד לזה לחמץ ומלאכה דשאר הימים מ"מ לענין מצווה
 ועושה הרי עכ"פ אינו מצוה. אבל להטעם שכתבתי בסימן ו' שפטורו דקטן הוא משום שאינו בן דעת הוא פטור לענין
 הקיום בפועל אף שהוא ממש בכלל החיוב גם עתה יש להחשיבו כמצוה ועושה. **ואף שאין כוונתי שהוא חייב ממש**
במצות גם למעשה ורק שהוא אנוס מצד שאין לו דעת דהא כתבתי ברס"ג מהא דשבת דף קנ"ג שבהחשיך לו בדרך ואין
 עמו נכרי יכול ליתן לקטן שמזה ראה שאין לקטן שום איסור דאם רק משום שהוא כאנוס היה אסור כמו שאסור להכשיל
 אדם שיעשה איסור בשוגג ובאונס עיי"ש, אלא דאף שכיון שאינו בן דעת לא נאסר כלל **ובקטן מסתבר שהוא רק גזה"כ**
דנחשב כאינו בן דעת עד י"ג שנה ויביא ב' שערות דהא ודאי קטנים אף אלו שהם בני דעת כינוקא דר"ל **וכהינוקא בן**
שש דבע"ז דף נ"ו וגם כל התינוקות משהגיעו לפעוטות יש להם דעת כל חד לפום חורפיה בגיטין דף נ"ט שלכן תקנו
 שיהיה מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין, שמדת דעת כזה ואף פחות מזה אחר שהביא ב' שערות חייב במצות. אבל

עכ"פ גדר הפטור של קטן שנחשב דאינו בן דעת ומי שאינו בן דעת פטור ממש ולכן ליכא איסור מלידת לקטן ולשוטה במי שהחשיך לו. אבל מ"מ כיון שהפטור הוא משום שאינו בן דעת לכן כשעושה מצוה בדעת הרי אין להחשיבו שאינו בן דעת למעשה זו שהרי המעשה סותר לזה ונהי שלא מתחייב בשביל זה גם אלאח"כ דהא הוא גזה"כ שנידון כאינו בן דעת אבל על קיום מצוה זה כשעושה בדעת הוא בהכרח כבן דעת ונידון כמחוייב שיש להיות לו שכר כמצווה ועושה... ומה שהביא מספר חקרי לב שקטן יש לו שכר רק כאינו מצווה ועושה לא ראיתיו ואין אנו אחראין לדבריו אבל ודאי יש סברא לומר כן כדכתבתי לעיל שיש ספק בזה אבל שהוא לא נחית לעומק הדבר להסתפק בזה ודאי יש סברא גדולה לומר שיש לו שכר כמצוה ועושה כדבארתי. ומש"כ בפריעת חוב אביו או החזרת ריבית שלקה אביו שלא יעשה האפוטרופוס עד שיגדלו ויקיימו בעצמם כדי שיהיה להם שכר כמצווים ועושים לא מובן דגם האפוטרופוס יעשה לא יקבלו שום שכר דהרי לא עשו כלום רק שנפטרו מהחייבים ואם כוונתו דכשרוצים הקטנים לפרוע ולהחזיר לא ינחם כדי שיקבלו יותר שכר כשיקיימו כשיגדלו אינו כלום בודאי טוב להקדים אף שיקבלו עתה שכר פחות מלהניח הקיום עד אחר שיגדלו בשביל קבלת שכר גדול. וגם הא יש מצוה לפרוע תיכף בהגעת הזמן וכל יום שמדחה הפרעון עובר במצות הפרעון אף שיפטר גם כשיפרע אחר שנים הרבה וכ"ש בהחזרת ריבית שהוא משום כבוד אביהן שבכל שעה שאין מחזירין עוברין על בזיון אביהם כשעשה תשובה שזה לא יתוקן כלל לכן דבריו צ"ע.

ומה שהביא כתר"ה מנחלת יעקב שעל מס' סופרים פ"ה ה"ו שכתב על מה שתניא שם מכאן נהגו בנות ישראל קטנות לבא לביהכ"נ כדי ליתן שכר למביאיהן והן לקבלת שכר, כתב אע"ג דקטנים לאו בני שכר ועונש ניהו אלא שע"ז יכנס יראה בלבבם בגדלותם וע"ז יקבלו אז שכר שמשמע שאף שכר של אינם מצווים ועושין אין לקטנים תמה אני על כתר"ה איך ניחא לו לפרש דבר טעות גמור כזה שהרי חייב לפני הקב"ה תלמוד תורה של תינוקות משום שהוא הבל שאין בו חטא ורק עליהם מתקיים העולם כמפורש בשבת דף קי"ט וכן ודאי המצות שעושין חייב טובא לפני הקב"ה ואיך יאמר שהקב"ה יקפח שכרם ולכן אף מה שרוצה כתר"ה לומר שבנות שאני הוא טעות וחס לו לומר דבר כזה. וגם מפורש בסנהדרין דף ק"י לר"מ שמשעה שאומר אמן בא קטן לעוה"ב דהוא סובר דצריך קיום מצוה גם לקטן להביאו לעוה"ב וא"כ יש שכר לקטן אף על עניית אמן וכ"ש על שאר מצות. וכוונת הנחלת יעקב הוא רק בקטני קטנים שצריך להביאם ואין מבינים לעשות כלום ולכן לא בני שכר ועונש ניהו, ואף בזה קשה מעניית אמן לר"מ שפשוט שהוא אף בקטן שאינו מבין מה שאומר, אולי מחלק בין בא לעוה"ב שיש שסוברין גם משנולד ומשנזרע לכן אף לר"מ לא מצריך שיעשה מצוה בדעת שיש לו שכר אלא מעשה מצוה אף בלא דעת סגי לזה, אך יקשה מנ"ל לחלק. ואולי כוונתו שלא בני מעשה ניהו בביהכ"נ וממילא לא יהיה להן שכר על מה שבאו לביהכ"נ. בכל אופן לפ"מ שפ"ל כתר"ה דברי הנחלת יעקב היה זה טעות גמור ולא היה שייך להקשות מדבריו אלא להקשות עליו אבל צריך לפרש כוונתו כדבארתי.

16. רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק יא הלכה יא

מאימתי יאסר יין העכו"ם משידרוך וימשך היין אע"פ שלא ירד לבור אלא עדיין הוא בגת הרי זה אסור, **לפיכך אין דורכין עם העכו"ם בגת שמא יגע בידו וינסך ואפילו היה כפות...**

17. לחם משנה הלכות מאכלות אסורות פרק יא הלכה יא

לפיכך אין דורכין עם העכו"ם כו'. שם במשנה ובגמ' (דף נ"ו ב) ההוא ינוקא דתנא ע"ז בשית שני וכו' (עיין בכ"מ) וא"כ יש לתמוה על רבינו איך כתב דאפילו אם הוא כפות אין דורכין עמו הא אמרו בגמרא דצירנא להו לידיה דמשמע דהיכא דכפות דורכין וההגהות מיימוניות כתבו שמדברי רבינו נראה שטעה אותו התינוק ואין זה מספיק כלל דאע"פ שהוא ינוקא מנא ליה לרבינו דטעה כיון דגמ' שקיל וטרי במילתיה ועוד דבניסוך דרגל לא שמה ניסוך פסק כוותיה שכ"כ שמא נגע בידו משמע דברגליו אין ניסוך כלל והרב"י סי' קכ"ד כתב שהרא"ש דחה דברי הינוקא מפני דמדמה ליה למדדו בין ביד בין ברגל דמותר בהנאה וכי היכי דמדדו ביד אמרינן דבעבדיתיה טריד ה"נ אמרינן בעבדיתיה טריד ואע"ג דלא צייר לידיה אבל לפי דעת רבינו א"א לומר כן שהוא סובר דמדדו ביד אסור וכמו שביאר שם הרב"י. ונ"ל לתרץ שרבינו הוקשה לו מה שהוקשה לבעלי התוספות שאם שאלה זו של ינוקא הוא כפי המשנה אחרונה כדפרש"י ז"ל א"כ היה לו לתרץ אין דורכין עם העכו"ם בגת דכפי משנה אחרונה דינא הכי הוי והם תירצו דעל ידי מעשה שאלו ורבינו לא רצה לפרש כן ולכך תירץ דכפי משנה ראשונה שאלו לו ולכך השיב להם דורכין והקשו לו דהא קא מנסך בידיה כלומר דאפילו לפי משנה ראשונה סובר רבינו שהטעם שאינו נעשה יין נסך עד שירד לבור משום דהיין והענבים הם מעורבים אבל אם הוא הבדיל היין מן הענבים ולקח כוס מלא ודאי דשייך ביה ניסוך וכמ"ש התוס' לפי משנה אחרונה בדבור אמר רב הונא דאם שולח יין מן החבית וכו' והכי דייק לישנא דמתנא דקאמרה אע"פ שנוטל בידו ונתן לתפוח כלומר שנוטל הענבים ומש"ה לא הוי י"נ ר"ל דאינו נוטל יין מופרש ומובדל בלי ענבים דאלת"ה לישמענין רבותא אפילו שנוטל היין בידו ומה הקשו בגמרא והא מנסך בידיה כלומר שיטול היין בידו וינסך שחיון שהיין מובדל ומופרש בין הענבים בידו שייך נסוך וא"כ אפשר שיטול מעט בידו לשתות לזה אמר דצירנא ליה לידיה וכל זה הוא לפי משנה ראשונה ועל דא קאמר דדורכין והברייתא קאמרה על זה דבראשונה היו אומרים שדורכין ואח"כ אמרו שאין דורכין וא"כ אפילו על דציר על לידיה דקאמרה מעיקרא דדורכין קאמרי לבסוף דאין דורכין דאי לא צייר אפילו כפי משנה ראשונה אין דורכין אלא ודאי אפילו דציר והטעם משום דיגע בידו ואע"פ שהיין

מעורב עם הענבים הרי כיון שהתחיל לימשך נעשה יי"נ ולכך כתב רבינו שאפילו שהוא כפות אין דורכין. זה היה נראה ליישב דבריו אבל א"א לומר כן ממה שהקשו והא מנסך ברגל ולפי משנה ראשונה לית נסוך ברגל כלל וצ"ע:

18. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף קכא/ב
שמעה דביתהו ואתאי לקמיה דאביי שהיתא [קכב/א] תלתא ריגלי

19. רש"י יבמות דף קכב/א
תלתא ריגלי - שהיו תלמידי חכמים נקבצים לשמוע דרשה הלכות פסח בפסח והיתה שואלת מהם ובתשובת הגאונים מצאתי כל הנך ריגלי דאמוראי היינו יום שמת בו אדם גדול קובעים אותו לכבודו ומדי שנה בשנה כשמגיע אותו יום מתקבצים תלמידי חכמים מכל סביביו ובאים על קברו עם שאר העם להושיב ישיבה שם: